

ББК 83.34 УКР 6
Н 34

Наукові записки. – Випуск 81 (2). – Серія: Філологічні науки (мовознавство):
У 4 ч. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2009. – 462 с.

ISBN 966-8089-24-3

До наукових записок увійшли статті, присвячені дослідженню актуальних питань різних галузей сучасного мовознавства – граматики, лінгвістики тексту, дискурсології, та методики навчання мов.

Збірник розрахований на наукових працівників, викладачів, студентів філологічних факультетів, а також учителів-словесників.

Друкується за ухвалою вченої ради Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
(протокол № 7 від 23.02.2009 року).

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

1. Василь Ожоган	– доктор філологічних наук, професор
(відповідальний редактор).
2. Григорій Клочек	– доктор філологічних наук, професор.
3. Болеслав Кучинський	– кандидат філологічних наук, професор.
4. Василь Лучик	– доктор філологічних наук, професор.
5. Володимир Манакін	– доктор філологічних наук, професор.
6. Василь Марко	– доктор філологічних наук, професор.
7. Володимир Панченко	– доктор філологічних наук, професор.
8. Валентина Парашук	– кандидат філологічних наук, професор.
9. Олег Поляруш	– кандидат філологічних наук, професор.
10. Олена Семенець	– доктор філологічних наук, професор.
11. Олег Семенюк	– доктор філологічних наук, професор.
12. Інна Демешко	– кандидат філологічних наук, доцент
(відповідальний секретар).

ISBN 966-8089-24-3

© Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, 2009

1.8. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕКСТУ	112
ПАНЧЕНКО Е. СЖАТЫЙ ТЕКСТ И ЕГО ВЕДУЩИЕ И ПОДЧИНЕННЫЕ ПРИЗНАКИ	112
ТУЗКОВ С. ТУЗКОВА И. "THE PIT AND PENDULUM": ОБ ОСОБЕННОСТЯХ ПОСТМОДЕРНИСТСКОГО ДИСКУРСА В НОВЕЛЛИСТИКЕ ЭДГАРА ПО	116
БАБЕЛЮК О. ПРИНЦИП ПАСТИШУ В ПОСТМОДЕРНИСТЬСЬКОМУ ІРОНІЧНОМУ СТИЛІ ПИСЬМА	119
БУЙНИЦЬКА Т. ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ АНТРОПОЦЕНТРИЧНОСТІ ХУДОЖНЬОГО ПРОСТОРУ В РОМАНІ ВІЛЬГЕЛЬМА ГЕНАЦНО "ПЛЯМА, КУРТКА, КІМНАТИ, БІЛЬ"	123
ДОЛГУШЕВА О. КРИТИКА "ЧИТАЦЬКОГО ВІДГУКУ": БАГАТОВИМІРНІСТЬ СТРАТЕГІІ	126
ЖДАНОВА Е. СУГГЕСТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПОЕТИЧЕСКОГО ТЕКСТА	130
КІБАЛЬНИКОВА Т. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ ІКОНІЧНОСТІ ПІД ЧАС АНАЛІЗУ АНГЛОМОВНОГО ПОЕТИЧНОГО ТЕКСТУ	134
КОСТЬ Г. ВІД ЕКСПЛІЦИТНОГО ДО ІМПЛІЦИТНОГО В ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ	138
ВЛЯШЕНКО Т. РОЗВИТОК СТИЛІСТИКИ І ПОНЯТТЯ СТИЛЮ У ГЕРМАНІСТИЦІ	142
MIDJANA T. RHETORIK UND LINGUISTIK	144
НОВАК Г., ІВАНЮК Н. IDENTITÄTSSUCHE IN DER LYRIK DER TÜRKISCHEN AUTOREN	146
ПЕРЦОВА И. ОСОБЕННОСТИ МОДЕЛИРОВАНИЯ ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЫ МИРА В ХУДОЖЕСТВЕННОМ ТЕКСТЕ	151
ЧЕРЕВЧЕНКО О. УНІВЕРСАЛЬНІ ТА НАЦІОНАЛЬНО-СПЕЦИФІЧНІ АСПЕКТИ КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ СВІТУ У ПОЕТИЧНОМУ МОВЛЕННІ	155
ЯРМОЛОВИЧ О. РОМАН-САТИРА СТВЕНА ЛІКОКА «МОС ВІДКРИТТЯ АНГЛІЇ»: ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ	159
ГРИНЬКО О. ФУНКЦІОНУВАННЯ СИМВОЛІВ В РОМАНІ В. ГОЛДІНГА „СПАДКОЄМЦІ”	162
ГУМЕНЮК І. СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ОЗНАК ОПИСІВ ПРИРОДИ СУЧАСНОЇ АНГЛОМОВНОЇ ПРОЗИ	165
ГУРАЛЬ О. ТИПОЛОГІЯ ПЕРСОНАЖА ПОСТМОДЕРНІСТЬСЬКОГО ТВОРУ: ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ	169
ДЕРКАЧ Н. СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЖАНРОВИХ ОЗНАК АНГЛІЙСЬКОГО ПРИСЛІВ'Я	175
ДУЙКО Е. ГЕНДЕРНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ОСОБЕННОСТИ МУЖСКОЙ РЕЧИ	181
МОШКІНА Н. ЕКСПРЕСИВНІСТЬ НАУКОВО-ЛІНГВІСТИЧНОГО НІМЕЦЬКОМОВНОГО ТЕКСТУ	184
МУЗИЧУК М. МОТИВ ГРАНИЧНОЇ САМОТНОСТІ ЯК ЕЛЕМЕНТ «МІФІЧНОЇ» ОПОВІДІ ТА ЙОГО МОВНЕ ВИРАЖЕННЯ В ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ	188
НОВОХАТСЬКА Н. ФУНКЦІОНУВАННЯ АНГЛІЙСЬКИХ РОЗМОВНИХ КОНСТРУКЦІЙ З НАЗИВНИМ УЯВЛЕННЯ В ХУДОЖНІХ ТЕКСТАХ ХІХ СТОЛІТТЯ	192
ПИКАЛЮК Р. ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ КОД ЯК ПАРАМЕТР ПОРЯДКУ ФОРМУВАННЯ МОДАЛЬНОЇ СФЕРИ ХУДОЖНЬОГО ДИСКУРСУ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ І.БАГРЯНОГО)	195
СИДОРОВИЧ З. ГЛАГОЛЬНОСТЬ ЧЕХОВСКОГО НАРРАТИВА	198
SHARYAK O. TEXTUELLE WORTBILDUNGEN UND IHRE SYNTAKTISCHEN AUSGANGSSTRUKTUREN IN DEUTSCHEN PRESSETEXTEN	203
АНДРУЩАК О. ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОВИ НАРАТОРА ТА ПЕРСОНАЖА У ПОСТМОДЕРНІСТЬСЬКОМУ РОМАНІ (НА МАТЕРІАЛІ «АРТУР ТА ДЖОРДЖ» ДЖ. БАРНСА)	206
BRUNNER K. DAS MOTIV WALD ALS TERTIUM COMPARATIONIS INTER- UND INTRAKULTURELLER SELBST- UND FREMDWAHRNEHMUNG EINE VERGLEICHENDE MOTIVANALYSE ZU LESJA UKRAJINKA UND MARIE VON EBNER-ESCHENBACH	210
ГУМАНЕНКО О. ОСОБЛИВОСТІ РЕДАКТОРСЬКОГО АНАЛІЗУ ДИТЯЧОГО ВИДАННЯ (НА МАТЕРІАЛІ ПОВІСТІ ГАЛИНИ МАЛИК «ЗЛОЧИНЦІ З ПАРАЛЕЛЬНОГО СВІТУ»)	212
МИРОНЕНКО В. К ВОПРОСУ О СУЩНОСТИ ПОНЯТИЯ «СТИЛЬ» И СОСТАВЛЯЮЩИХ СТИЛЯ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ТЕКСТА	217
ЧЕРЕВЧЕНКО В. ЕТНОСИМВОЛІКА ЗМІСТУ І ФОРМИ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ КАЗКИ (НА ПРИКЛАДІ ОРНІТОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ)	221

стистичних та куртуазних. Дослідження мовної особистості з урахуванням усіх рівнів її організації – лексикону, тезауруса та прагматикону [4] – потребує комплексного, комунікативно-когнітивного підходу. При такому підході комунікативні характеристики виступають як видимі, зовнішні вияви мовної особистості, тоді як когнітивні – як її внутрішній, внутрішній рівень. В подальших дослідженнях спробуємо знайти відповідність між вербальним вираженням комунікантів-персонажів та концептуальними домінантами мовної концептосистеми.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Горелов И.Н., Седов К.Ф. Основы психолингвистики. – М.: Лабиринт, 1997. – 220 с.
2. Грайс Г.П. Логика и речевое общение: Пер. с англ. // Новое в зарубежной лингвистике. – Вып. XVI. Лингвистическая прагматика. – М.: Прогресс. – 1985. – С. 217 – 237.
3. Дейк Т.А., ван. Язык. Познание. Коммуникация: Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1989. – 312 с.
4. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность. – М.: Наука, 1987. – 262с.
5. Почепцов Г.Г. Теория коммуникации. – М.: «Рефл – бук», К.: «Ваклер» - 2003. – 656 с.
6. Пушкин А.А. Прагматические характеристики дискурса личности// Личностные аспекты языкового общения. – М.: Издательство, 1989. – С. 45 - 54.
7. Mead G. Representation of Fictional Character //Style. – Fall 1990. –Vol. 24. – № 3. – P. 440 – 452.
8. Amis M. House of Meetings. – Vintage Books, 2006. – 199p.
9. Amis M. London Fields. – Penguin Books, 1989. – 470p.
10. Amis M. The Information. – Flamingo, 1996. – 494p.
11. Leech G. N. Principles of Pragmatics. London – N. Y. 1983. – Ch. 6: A Survey of Interpersonal Rhetoric. – 250 p.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Оксана Гураль – аспірантка кафедри англійської філології Львівського національного університету ім.І.Франка
 Наукові інтереси: когнітивна лінгвістика, прагматика, дискурс постмодерністського тексту.

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЖАНРОВИХ ОЗНАК АНГЛІЙСЬКОГО ПРИСЛІВ'Я

Наталія ДЕРКАЧ (Київ, Україна)

У статті систематизовано провідні жанрові ознаки текстів малої форми й виокремлено провідні та диференційні характеристики англійського прислів'я, що полегшує його ідентифікацію під час добору матеріалу для експериментально-фонетичного дослідження.

In the paper the key genre features of the small form texts are classified as well as the key and distinctive characteristics of the English proverb are singled out, which facilitates its identification in the course of material selection for the experimental phonetic research.

За структурними ознаками прислів'я традиційно відносяться дослідниками [8: 132; 21: 36] до текстів малих форм фольклору, які також називають малими жанрами семіотичної системи фольклору [8: 132], малими літературними формами (фольклорними або авторськими) [21: 36], нетиповими текстами малої форми [10: 4], малими текстами-кліше [17: 8-9], малими літературно-художніми формами тощо та відносять до них міні-казку, байку, епіграму, афоризм, лімерик, загадку, прислів'я тощо [7: 83; 20: 23].

Навіть побіжний аналіз змістового трактування наведених визначень дає можливість переконатися в адекватності думки О.В.Корень, сутність якої полягає у тому, що для визначення лінгвістичного статусу прислів'я найбільш доцільними вбачаються терміни текст малої форми або нетиповий текст малої форми, оскільки його специфіка полягає у відсутності чіткої фабули, структурно-композиційних параметрів звичайних текстів, зафіксованого авторства та дійових осіб [10: 3].

Проте, у межах сукупності творів, які, за наведеним вище визначенням, доцільно відносити до жанру малої форми, для їхньої подальшої диференціації використовують певні різнорівневі системи ознак: функціональні, культурологічні, етнографічні, історичні, тематичні, лінгвістичні, граматико-структурні, лексико-семантичні, соціолінгвістичні тощо. На жаль, не лише значна кількість, а й відмінності природи вживаних ознак суттєво ускладнюють практичну ідентифікацію текстів, віднесених до малих форм.

Тому метою започаткованого у цій праці аналізу є систематизація жанрових ознак текстів малої форми та виокремлення з їхньої існуючої множини провідних та диференційних характеристик англійського прислів'я.

Орієнтований таким чином аналіз показав, що крім структурної схожості текстів малої форми, як правило, увагу привертають інші їхні характерні ознаки: компактність стилістичних прийомів і виразних засобів, спрощеність структури, неускладненість засобів образності, лаконізм просторово-часової організації, типовість синтаксичних конструкцій та зворотів, безперервність розвитку дій, підвищену інформативну насиченість тощо [7: 78-79; 22: 4-10; 20: 23].

Щодо розгляду жанрової ознаки прислів'я як тексту малої форми то він засвідчив, що генезис фольклорних жанрів прийнято зазвичай пов'язувати [8: 21] з трансформацією об'єктивних (міфологічних) словесних значень у суб'єктивні (поетичні) шляхом постійного згущення (термін О.О.Потебні) поетичної думки та метафоризації слова. Крім того, до основних ознак фольклорного жанру відносять [19: 52-67] єдність поетичної форми, побутового застосування і виконання. У праці [25: 20-32] пропонуються також внутрішні критерії для визначення жанру, засновані на тріступеневому структурному аналізі тексту, тексту та контексту. Під текстурою автор розуміє мову, текст представлений сюжетом казки, прислів'я, пісні тощо, а контекст являє собою соціокультурну ситуацію, у якій використовується фольклорний твір. При цьому окремо наголошується [25: 23-24] на важливості контексту для дослідження жанрів із застиглими текстовими формами, таких як прислів'я.

Було з'ясовано також, що під час диференціації жанрів у фольклористиці, з одного боку, застосовується розподіл за ознаками виключення, а з другого – одні жанри можуть визначатися через інші. Цей факт є цілком зрозумілим, оскільки в рамках вертикальної жанрової структури текстів малої форми можуть відбуватися зміни, пов'язані з розмитістю та генетичною близькістю їхніх диференційних ознак, можливістю трансформацій, переходів одного жанру в інший (напр., у процесі згущення думки [18: 97] або ущільнення інформації [14: 10], у тому числі за схемою [18: 97] “казка → байка → прислів'я → приказка”). У зв'язку з цим і виникла необхідність у подальшому сумісному розгляді ізоморфних рис прислів'їв й інших жанрів малої форми для виявлення їхніх відмінностей.

Варте уваги також і те, що досить часто у якості функціонального синоніму поняття прислів'я виступає поняття паремія. Паремія узагальнено визначається [15: 86; 21: 36] як стійке в мові та відтворюване в мовленні анонімне висловлення дидактичного характеру, що характеризується клішованістю, афористичністю та сентенційністю і включає прислів'я, приказки й ідіоматичні вирази. На думку О.В.Корень [10: 5], етимологічно поняття паремія має біблійне походження, але з часом воно набуло загального змісту і це, у свою чергу, дає підстави вважати, що прислів'я та паремія співвідносяться між собою як видове та родове поняття.

Наявність родової близькості прислів'я та приказки також викликає необхідність чіткого розмежування цих двох понять. Так, до ізоморфних рис цих текстів малої форми включають [3: 7; 10: 5-6] стійкість, народність, лаконізм, образність та експресивно-емоційну насиченість. Водночас, на відміну від прислів'я, приказка не позначена дидактичністю та завершеністю думки [3: 7; 10: 5-6]. Крім того, вона номінує в образній формі конкретний предмет, явище або випадок та характеризує особу [3: 7; 2: 3].

На відміну від прислів'я, у синтаксичному відношенні приказка функціонує як фрагмент речення, образне порівняння або фігуральний зворот [10: 5-6; 17: 8-9]. При цьому, приказки здатні виступати у формі речення лише у вигляді розгорнутих обставин типу *...because the fat is in the fires, when two Sundays come together* тощо [3: 7]. З іншого боку, прислів'я можуть бути скорочені до приказок (наприклад, *You must not look a gift horse in the mouth* → *to look a gift horse in the mouth*) [16: 21], або, навпаки, самі часто засновані на “згущеному” оповіданні чи байці [18: 89-90, 97, 102].

За спостереженням С.М.Берковської, усна реалізація приказки та прислів'я супроводжується характерною інтонаційною цільнооформленістю. Проте фонетичні особливості оформлення приказки зберігаються в контексті мовлення, а специфічне просодичне оформлення прислів'я при вміщенні його у контекст може певним чином видозмінюватися [3: 7, 13].

Провідною ознакою розмежування прислів'я та приказки О.В.Корень [10: 5-6] вважає функціональну, відповідно до якої приказки реалізують номінативну функцію, а прислів'я є біфункціональними одиницями, що поєднують номінативну й комунікативну функції.

Щодо диференціальних ознак прислів'я і кліше, то за працею [17: 11-12] метафоричність прислів'я протиставляється прямому значенню кліше, смисл якого дорівнює сукупності смислів слів, що його складають (напр., *So many men, so many minds*). Водночас, деякі дослідники [5: 9; 6: 23; 16: 21] зазначають, що до складу прислів'їв можуть входити як образні одиниці, так і висловлення з буквальним значенням компонентів, що визначаються як прислів'я-максими [29] або прислів'я-афоризми (у вузькому розумінні) [21: 36] і представляють абстрактне значення чи абстрактну ідею, відому мовцям.

Головною відмінністю прислів'я від афоризму, цитати або так званого крилатого виразу вважається [1: 7] анонімність його створення. За твердженням К.Т.Баранцева [2: 3], афоризм як самостійний жанр виникає саме з народних прислів'їв та приказок і з часом може підлягати процесу фольклоризації, коли його джерело або авторство забуваються і він, іноді у дещо зміненій формі, перетворюється на прислів'я. Це також підтверджується історичними дослідженнями, які надають можливість виявити походження значної кількості висловлень, що вже протягом тривалого часу функціонують як прислів'я (наприклад, висловлення *One swallow does not make a summer* належить Аристотелеві, *He that sows the wind, will reap the whirlwind* входить із книги Осії у Старому Заповіті, *Time is money* було створене Б.Франкліном у 1748 р.) [29: 2: 3].

Цікавим є й те, що прислів'я про сільське господарство, погоду і лікування ряд дослідників [26; 29] пропонує розглядати як звичайні висловлення, зважаючи на їхню нехитрість та збереження прямого значення. Проте Ш.Арора [23], за результатами вивчення іспаномовних інформантів, констатує відсутність сприйманої жанрової різниці між вищезгаданими висловленнями та прислів'ями, що відносяться до інших сфер людського досвіду. Відомі також думки [16: 21] про те, що існує можливість перетворення висловлень, які зберігають пряме значення, на прислів'я за умови набуття ними узагальненого значення (наприклад, *Make hay while the sun shines*).

У свою чергу, спорідненість прислів'я й загадки виявляється передусім у їхній метафоричності. Проте, як вказується у праці [27], прислівна метафора полегшує інтерпретацію смислу висловлення, у той час як образна структура загадки її, навпаки, ускладнює. Крім того, у синтаксичному плані загадки часто мають формат питальних речень, що досить рідко зустрічається серед прислів'їв [18: 9].

Байку, за спостереженням О.В.Куніна [11: 203], відрізняє від прислів'я більш складна композиційна будова, яка й обумовлює її функціонування в якості повноцінного літературного твору, у той час як прислів'я є, насамперед, комунікативною мовною одиницею. Проте спільність дидактичної функції байки та прислів'я робить можливою формальну редукцію частини байки або згущення [18: 89] її цілого змісту до прислів'я.

Проведений вище огляд існуючих думок засвідчив назрілу необхідність вирішення питання розмежування ізоморфних ознак прислів'їв та інших текстів малої форми, таких як афоризм, епіграма, максима, цитата тощо. Для цього нами було сформовано змістову матрицю ізоморфних ознак текстів малої форми, вміщену у Таблиці 1.

У колонці матриці наведено українські та англійські назви текстів малої форми зі вказівкою українських перекладних синонімів англійських назв. Представлені у таблиці англійські назви текстів малої форми відтворено за англійськими словниками [28; 30; 24] та літературознавчими довідниками [12; 13; 4].

При відборі введених до матриці назв текстів малої форми було звернено увагу на значення прислів'я через уживані поняття, вказані у текстах словникових статей. При цьому звернувалося також, що прислів'я і запропоноване поняття є синонімами, та зважалося на їхню близькість до прислів'я за ознаками малої форми та стійкості. Окрім інформації з англійських словників та літературознавчих довідників було використано поняття про інші

Таблиця 1

Матриця ізоморфних ознак текстів малої форми

		Соціально значущі						Мовні					
		Істинність	Переверненість часом	Узагальнення людського досвіду	Повчальність	Нааявність настанови	Приналежність до певної мовної спільноти	Частотність ужитку	Усталеність форми	Лапідарність	Інформаційна насиченість		Метафоричність
1	Proverb (прислів'я)												12
2	Приказка												8
3	Баєчка												6
4	Fable (байка)												6
5	Saying (сентенція, афоризм; висловлення, приказка)												6
6	Aphorism (афоризм, вислів, максима)												5
7	Saw (прислів'я, афоризм)												5
8	Adage (вислів, афоризм, максима, приказка, прислів'я)												5
9	Epigram (епіграма)												4
10	Moral(s) (мораль, повчання, наставляння)												4
11	Quotation (витримка, цитата)												4
12	Dictum (афоризм, вислів, максима, сентенція)												3
13	Principle (правило; закон; принцип (моральні норми))												3
14	Platitude (тривіальність, банальність)												3
15	Дотеп												3
16	Maxim (максима, аксіома; афоризм, вислів, сентенція)												3
17	Забавлянка												3
18	Byword (висловлення, приказка)												3
19	Поem (вірш)												3

20	Загадка (riddle)												3
21	Motto (девіз, лозунг; прислів'я; епіграф)												3
22	Заголовок												3
23	Truism (трюїзм)												2
24	Precept (правило поведінки, принцип; заповідь)												2
25	Parable (притча, іносказання)												2
26	Fairy tale (казка)												2

тексти малої форми, які у лінгвістичних працях [3: 7; 10: 5-6; 2: 3; 1: 7 17: 5: 9; 6: 23; 29; 21: 36; 11: 203] традиційно розмежовуються з прислів'ями.

Розмаїття системи провідних ізоморфних ознак, висвітлених у зазначених вище джерелах, було структуроване нами у вигляді двох їхніх підсистем: соціально значущі та мовні ознаки. У межах сформованих таким чином підсистем на основі змістового трактування ознак, наведеного у згаданих вище працях, було уточнено сутність та сформульовано назву кожної конкретної ознаки, уведеної до шапки матриці Таблиці 1.

Під час визначення сутності конкретних ознак було звернено увагу на те, що прислів'я може тлумачитися з використанням у якості допоміжних таких понять, як *saying, epigram, maxim, adage* та *byword*, а також синтаксичних термінів *phrase* і *sentence*. До синонімів прислів'я у англійських джерелах найчастіше відносять такі поняття, як *epigram, maxim, byword, adage, aphorism, saw* та *motto*. Крім того, в процесі формулювання назв ознак нами враховувалася наявність таких супроводжуючих описи прислів'я характеристик, як лапідарність, усталеність форми, наявність мнемонічних засобів, інформаційна насиченість, мудрість/корисність, прескриптивність, істинність, поширеність у межах окремої мовної спільноти, частотність ужитку, метафоричність, узагальнення людського досвіду тощо.

Навіть побіжна візуальна оцінка частотних показників притаманності ознак певним різновидам текстів малої форми (див. Табл. 1) дозволяє стверджувати, що до загальних ознак, за якими доцільно виокремлювати тексти малої форми з існуючої множини інших фольклорних і літературних текстів, слід відносити їхню лапідарність, усталеність форми, істинність, повчальність та приналежність до певної мовної спільноти.

При цьому серед інших ознак, уведених до матриці, не виявлено жодної, притаманної лише одному конкретному різновиду тексту малої форми. Але аналіз засвідчує існування певних ознак, справедливих для ряду згаданих текстів, які можуть, у свою чергу, бути згруповані навколо однієї більш загальної їхньої ознаки, характеристики чи властивості. Так, наприклад, виходячи з наведеної у матриці ознаки інформаційної насиченості, що є одночасно притаманною прислів'ю, сентенції-афоризму, афоризму, епіграмі, моралі, віршу та заголовку, ми можемо дійти висновку, що ці твори об'єднує їхня специфічна властивість до акцентного вираження сентенції. У іншому випадку прислів'я, приказка, байка, басечка, дотеп, забавлянка, вірш і загадка, що можуть бути об'єднані за ознакою наявності мнемонічних засобів, тяжіють до окремої групи текстів малої форми, критерієм формування якої слугує прагнення до легкого запам'ятовування та швидкого відтворення.

Проте випадки появи нових, більш загальних ознак є цілком закономірними, а їхній вихід за рамки започаткованого аналізу лише зайвий раз засвідчує справедливості того, що будь-яка класифікація набуває адекватності лише у відповідності її співвіднесення з метою аналізу чи дослідження [9:187].

Для підвищення наочності уявлень щодо ступеня тяжіння текстів малої форми до прислів'я за кількістю спільних ознак (див. правий стовпчик Табл. 1) нами представлено їхнє розташування на площині об'єднуючого їх функціонально-семантичного поля (Рис. 1).

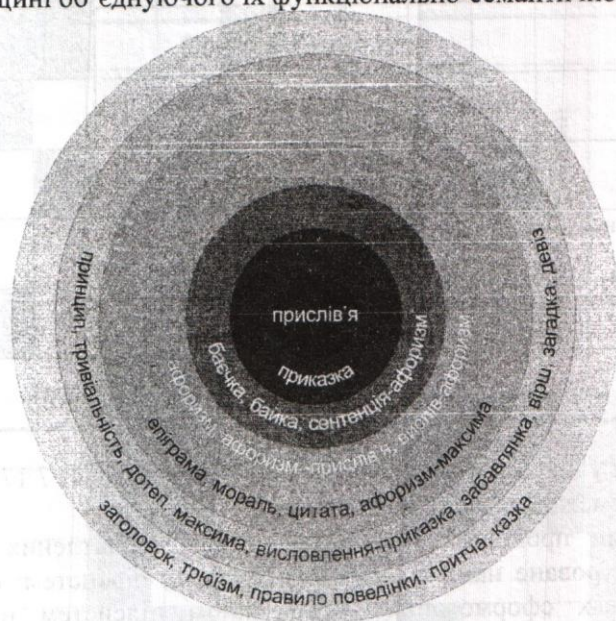

Рис. 1. Функціонально-семантичне поле інтенсивності взаємодії суміжних ознак текстів малої форми

Незважаючи на те, що розглянуті під час систематизації жанрових ознак англійського прислів'я словникові визначення текстів малої форми є значно узагальненими, результати проведеного аналізу підтверджують теоретичну доцільність та практичну можливість виокремлення конкретних різновидів текстів малої форми з лінгвістичного контексту під час добору матеріалу для проведення будь-яких експериментальних досліджень, орієнтованих на чітко поставлену мету.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Аникин В.П. Мудрость народов // Пословицы и поговорки народов Востока. – М.: Изд-во восточной литературы, 1961. – С. 7-20.
2. Баранцев К.Т. Английские пословицы и поговорки. – К.: Радянська школа, 1973. – 175 с.
3. Берковская С.М. Импозиционное оформление пословиц и поговорок в английском языке. Автореф. дис. ... канд. филол. наук МПТИ им. В.И. Ленина, 1965. – 24 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і головний редактор В.Т. Бусел. – К., Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.
5. Вяльцева С.И. О критериях отбора и употреблении английских пословиц // Словарь употребительных английских пословиц / М. В. Буковская, С.И. Вяльцева, З.И. Дубянская и др. – М.: Рус. яз., 1990. – С. 8-15.
6. Дандис А. О структуре пословицы (пер. с англ. Г. Пермякова) // Паремнологический сборник. Пословица. Загадка (Структура, смысл, текст). – М.: Наука, 1978. – С. 13-34.
7. Дмитренко В.А. Типологические особенности фольклорных комических микротекстов // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Серія «Іноземна філологія на межі тисячоліть». – Харків: Константа. – 2000. – №471. – С. 77-82.
8. Киченко А.С. Введение в теорию фольклора. Учебное пособие по спецкурсу. – Черкассы, 1998. – 176 с.
9. Клименюк О.В. Технологія наукового дослідження: Авторський підручник. – К.-Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2006. – 308 с.
10. Корень О.В. Системно-функціональні особливості англійських прислів'їв: Автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Харківський національний ун-т ім. В.Н. Каразіна. – Харків, 2000. – 20 с.
11. Кунин А.В. Английская фразеология. – М.: Высшая школа, 1970. – 344 с.
12. Литературный энциклопедический словарь / Под общ. ред. В.М. Кожевникова, П.А. Николаева. Редкол.: Л.Г. Андреев, Н.И. Балашов, А.Г. Бочаров и др. – М.: Сов. энциклопедия, 1987. – 752 с.
13. Літературознавчий словник-довідник / Р.Т. Гром'як, Ю.І. Ковалів та ін. – К.: ВЦ «Академія», 1997. – 752 с.
14. Лотман Ю.М. Семиосфера. – С.-Петербург: «Искусство—СПБ», 2000. – 704 с.
15. Молчанова Г.Г. Антропонимическая паремия как иконический знак и культурологический признак // Вестник МГУ. Сер. 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2004. – № 4. – С. 86-97.
16. Пазяк М.М. Перлини народної мудрості // Прислів'я та приказки: Природа. Господарська діяльність людини / АН УРСР. Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського / Упоряд. М.М. Пазяк; Відп. ред. С.В.Мишанич. – К.: Наукова думка, 1989. – С. 9-44.

17. Пермяков Г.Л. От поговорки до сказки (заметки по общей теории клише). – М.: Наука. – 1970. – 240 с.
18. Потебня А.А. Из лекций по теории словесности. Басня. Пословица. Поговорка. – Харьков: Типогр. «Мирный труд», 1914. – 164 с.
19. Селиванов Ф.М. О специфике исторической песни // Советская этнография. – 1964. – №4. – С. 52-67.
20. Тараненко Л.І. Просодичні засоби реалізації зв'язності тексту англійської прозової байки (експериментально-фонетичне дослідження): Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Київський національний лінгвістичний ун-т. – К., 2003. – 18 с.
21. Черкасский М.А. Опыт построения функциональной модели одной частной семиотической системы (Пословицы и афоризмы) // Паремнологический сборник. Пословица. Загадка (Структура, смысл, текст). – М.: Наука, 1978. – С. 35-52.
22. Шпелный К.И. Лингвостилистические и структурно-композиционные особенности текста короткого рассказа (На материале американской литературы): Автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / МПГУ им. М. Тараса. – М., 1980. – 24 с.
23. Aroa Sh. L. Weather proverbs: Another Look // De Proverbio. Electronic Journal of International Proverb Studies. – 1995. – Vol. 1. – No 2. – Режим доступу: http://www.deproverbio.com/DPjournal/DP.1.2.95/WEATHER_PROVERBS.html
24. Collins Cobuild Advanced learner's English Dictionary. – Glasgow: Harper Collins Publishers, 2003. – 1744 p.
25. Dundes A. Texture, Text, and Context // Interpreting Folklore. – Bloomington: Indiana University Press, 1980. – pp. 20-32.
26. Dundes A. On Whether Weather 'Proverbs' are Proverbs // De Proverbio. Electronic Journal of International Proverb Studies. – 2000. – Vol. 6. – No 2. – Режим доступу: <http://www.deproverbio.com/DPjournal/DP.6.2.00/WEATHER.html>
27. Green Th., Pepicello W. The Proverb and Riddle as Folk Enthymemes // De Proverbio. Electronic Journal of International Proverb Studies. – 2000. – Vol. 6. – No 2. – Режим доступу: <http://www.deproverbio.com/DPjournal/DP.6.2.00/PROVERBRIDDLE.html>
28. Hornby A.S. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English. – Moscow: Russian Language Publishers, 1982. – Volumes 1-2.
29. Paczolay G. Some Notes on the Theory of Proverbs. – Режим доступу: <http://www.vein.hu/library/proverbs.htm>
30. The World Book Encyclopedia. – Chicago: World Book Inc., 2005. – Vol. 1-22.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Наталія Деркач – аспірант кафедри загальної та германської філології Київського національного лінгвістичного університету.

Наукові інтереси: інтонаційне оформлення текстів малої форми.

ГЕНДЕРНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ОСОБЕННОСТИ МУЖСКОЙ РЕЧИ

Евгения ДУЙКО (Запорожье, Украина)

The article studies the gender differences of male language. It also considers several cognitive aspects of male language and female comprehension of it.

Стаття присвячена деяким когнітивним аспектам чоловічого мовлення та жіночому тлумаченню чоловічих висловлень.

Объектом исследования статьи является мужская речь. Целью данной работы является анализ речи мужчин и определение основных характеристик этой подсистемы.

Мужская и женская речь – условное название лексических предпочтений и некоторых других особенностей употребления языка в зависимости от пола говорящего. Половая дифференциация речи стала известна с 17-го века, когда были открыты новые племена туземцев, у которых наблюдались довольно значительные различия в речи в зависимости от пола говорящего. Прежде всего, это касалось женщин, т. к. их речевое поведение регламентировалось более, чем мужское, поэтому первоначально в научном описании обсуждались так называемые "женские языки". Наиболее часто различия проявляются в лексике, но могут распространяться и на другие явления, как, например, в японском языке.

Настоящая работа представляет собой исследование одной из сложнейших проблем современной лингвистической науки – мужской и женской речи, как двух подсистем языка, имеющих свои особенности и отличительные признаки. Эта проблема привлекает внимание исследователей в течение последних 20 лет, но многие вопросы все еще остаются спорными и требуют дополнительных исследований. В частности, наряду с изучением общих проблем мужской и женской речи, большое внимание необходимо уделять разработке основных теоретических положений влияния фактора пола на язык. Исследование феномена деления языка на подсистемы по признаку пола имеет значение, как для социолингвистики, так и для науки социологии в целом.

Данная работа является попыткой систематизированного изучения подсистем мужской речи, что возможно только при сравнении мужской подсистемы с женской, определении отличий и проведении параллелей.

Основной целью работы является анализ речи мужчин и выяснение основных характеристик этой подсистемы. Написано множество научных работ и проведены многочисленные исследования, касающиеся женской речи Р. Лаккофф, А.Кирилина, J.Coates.

